

חדא עדות וחיל בה דין בטלה מקלטה בטלה כולה לא מהניא מה דיכולה ידותן להתחלק, כי אם דהכל הולך לפי מה שהעידו, בין להתבטל ובין להתקיים, ועל כן גם כאלו כיוון דעדותן היתה שהיא מחנה לשניהם ביחד איך הא בכלל בפדותן דהו"א חדא מחנה וחדא עדות, ממילא אית בה דין בטלה מקלטה בטלה כולה, ועדות הקרוז מבטלה גם עדות הרמוק, ובטלה כל העדות והשטר, ומבטלה כל ההקאה והמחנה. ולפי"ז הרי ניחא מה דבטלה הכא העדות כולה, דלא נאחר דין פלגינן דיבורא רק כמו תמס בטלוגי רבטני לרלוני, ודרינס הרי כל אחד חייב בפ"ע, וממילא דבטיקר העדות הוי"ן ג"כ שתי עדות של חיוב, על כל אחד בפ"ע, ורק דנכללו יחד בחד מעשה וחדא הגדה, וכזה הוא דפלגינן דיבורא, ואין עדות אחת מבטלת עדות השניה, משא"כ הכא דהו"א זכיה אחת לשניהם, ואין אחד זוכה בלא חבירו, דלפי"ז הא הו"א זכיה אחת לשניהם, ואין אחד בטיקר דין עדותן, כיון דאחד בלא חבירו הו"י חלי דבר וחלי עדות, ובכ"כ שפיר מבטלת העדות כולה, דלא מפלגינן רק דיבורא, אבל עדות לא מפלגינן, וכל שהיא עדות אחת בטלה כולה, דזהו עיקר הדין דעדות שבטלה מקלטה בטלה כולה, וניחא דעת הרמב"ם שפסק כר"י דכירושלמי, כיון דאין זה סותר לדין פלגינן דיבורא, וכמש"כ.

למיתה ומתן, דתמס הרי לא נפינן שהקיום יהא כב"ד דוקא, וא"כ אפי"ז דאח"כ איגלאי מילתא דלא הוה מחייב מיתה ומתן, ואיגלאי מילתא גם זה דאין על המיתה דין מיתה כ"ד ואין על המתן דין השלמות, אבל כ"ז הוא רק משום דחסר לו החיוב של מיתה, ובהא הא איכא הנה"כ דמקרי עשה, דבהכי הא איירי קרא חתם לעשות ולא עשה, דבכ"כ דעשה עפ"י עדות שגר מקרי עשה ומיפטר, משא"כ מלקות, דאית בה דין מסויים דגם הקיום ועשיית המלקות נריך להיות בפני ב"ד, אי"כ בהחמו הא נמלא דחסר מדין הקיום, דבטלה מדין מלקות, על כן שפיר ס"ל להרמב"ם, דכיון דלא חליט ע"ז נה"כ שיחא נקרא עשה, על כן שוב הדר דינא דכיון דבטל קינה דין מלקות שוב לא הו"י עשה כלל, והו"י רק זמס לעשות ולא מיפטר העדים. ונראה דגם בזה חלוק דין מלקות מדין מיתה ומתן, דבמחוייבי מתן ומיתה אין החיוב אלא לחייבו במתן או במיתה, משא"כ במחוייבי מלקות עלם החיוב משוי לה להמלקות שהיא נחשבת מלקות, וכמו דמזינ דגם בכפנו וברח מפטר ממלקות, והיינו משום שכבר נתקיים בו ונקלה, וכן חזינ דאומדין אותו וכל שנשפט נמ"ד לא ה"י יכול לקבל שוב מיפטר מהשאר לדעת הרמב"ם ואף בהכריא אח"כ, משום שכבר נפטר בהגמ"ד של מקלטה מלקות, וכן העדים זוממין לוקין כל המלקות, ואפי"ז דה שהעידו עליו לא ה"י יכול לקבל את כל המלקות, והיינו משום דשניהם שוין דדין מלקות עליהן, ולא איכפת לן מה שזה לוקה פחות וזה לוקה יותר, אבל מ"מ מרווייהו דין מלקות עליהן, אשר מ"כ נראה דבמלקות עלם החיוב של מלקות משוי לה לדין מלקות. ולפי"ז בהחמו העדים, במתן ונפשות מקרי שנעשה בו שלא כדון, אשר זהו בכלל נה"כ דכאשר זמס ולא כאשר עשה דה מקרי עשה מה שנעשה בו שלא בחיוב, משא"כ במלקות, דעלם החיוב הוא שמשוה אותן לדין מלקות, אי"כ בהחמו העדים נמלא דלא הוי"ן מלקות כלל, ועל כן לא מקרי עשה, כיון דלא נעשה בו דין מלקות, ואשר על כן זהו שפסק הרמב"ם דבמלקות חייבין העדים גם נעשה וכבר נלקה הנידון, והיינו משום דלפי"מ שהחמו העדים אי"כ הא נמלא דעלם הקיום ה"י שלא בדין ב"ד, וגם דכיון דבטל החיוב ממילא אין בה דין מלקות כלל, וא"כ הא נמלא דבהחמו העדים לא נעשה בו דין מלקות כלל, ועל כן לעולם הו"י רק זמס ולא עשה, ועל כן זהו שפסק הרמב"ם דהעדים לעולם חייבין אף בשכבר הולקה הנידון זה שהעידו עליו, וכמש"כ.

פי"ב ה"ב נהרג זה שהעידו עליו ואח"כ החמו אינן נהרגין וכו' אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין פכ"ל, והראב"ד השיג ע"ז וכתב שלא כן הוא, וביאר הכ"ז כוונתו דס"ל דמלקות שוה למיתה וגם במלקות אמרינן כאשר זמס ולא כאשר עשה, ובאמת ל"ע, דהרי גם חיובא דעדים זוממין במלקות הא הו"י מהך קרא דכאשר זמס לעשות, ומאחר דדרשינן כאשר זמס לעשות ולא עשה, אי"כ מהיכי תיתי נחייב במלקות גם נעשה, ועיין בתוס' ב"ק דף ד' שכתבו לפנין ממון דחייבין גם נעשה, או משום דבמתן עושין מן הדין או משום דמתן אימ' בחזרה, אשר כ"ז לא שייך במלקות, וז"ל הרמב"ם שם וכן אם ילא המתן מיד זה ליד זה בעדותן חחר לבטלו ומשלמין לו פכ"ל, אשר זה שכתב הכא הך דינא דהמתן חחר הוא כפי הנראה טעמא דאפשר בחזרה, ומשמע דאלא"ה הוה אמרינן גם נבי מתן הך דרשא דזמס ולא עשה, ול"ע מ"ש דבמלקות ס"ל להרמב"ם דחייבין גם נעשה.

פ"ב ה"ב נהרג זה שהעידו עליו ואח"כ החמו אינן נהרגין וכו' אבל אם לקה זה שהעידו עליו לוקין פכ"ל, והראב"ד השיג ע"ז וכתב שלא כן הוא, וביאר הכ"ז כוונתו דס"ל דמלקות שוה למיתה וגם במלקות אמרינן כאשר זמס ולא כאשר עשה, ובאמת ל"ע, דהרי גם חיובא דעדים זוממין במלקות הא הו"י מהך קרא דכאשר זמס לעשות, ומאחר דדרשינן כאשר זמס לעשות ולא עשה, אי"כ מהיכי תיתי נחייב במלקות גם נעשה, ועיין בתוס' ב"ק דף ד' שכתבו לפנין ממון דחייבין גם נעשה, או משום דבמתן עושין מן הדין או משום דמתן אימ' בחזרה, אשר כ"ז לא שייך במלקות, וז"ל הרמב"ם שם וכן אם ילא המתן מיד זה ליד זה בעדותן חחר לבטלו ומשלמין לו פכ"ל, אשר זה שכתב הכא הך דינא דהמתן חחר הוא כפי הנראה טעמא דאפשר בחזרה, ומשמע דאלא"ה הוה אמרינן גם נבי מתן הך דרשא דזמס ולא עשה, ול"ע מ"ש דבמלקות ס"ל להרמב"ם דחייבין גם נעשה.

ונראה לומר, דהרי חליט נבי מלקות דבטינן דוקא שילקה בפני ב"ד, וכדכתיב בקרא והפילו השופט והכהו לפניו, וכן הוא לשון הרמב"ם בפט"ז מה' סנהדרין הלכה ב' מלקין זכאי בכ"מ מן התורה בפני שלשה סמוכין, ולישנא דבפני שלשה משמע דכולל גם זאת שהמלקות תהי' בפניהם דוקא, וכל עיקרה של מלקות קיומה הוא רק בפני ב"ד, ובדק"ל דגם בכפיתה לחוד וברח מיפטר מקרא דונקלה אח"ך לפיניך, וזה הרי פשיטא דלא שייך רק בב"ד, וכדין ונקלה כן דין של עלם המלקות, דתרווייהו חדא מילתא היא, וקרא דונקלה קאי גם על עלם המלקות, וכדדרשינן כיון שלקה הרי הוא כאח"ך, וסדר המלקות מבוחר במכות דף כ"ג דאחד מהדיינין קורא והשני מונה והשלישי אומר הכהו, והיינו משום דהמלקות היא בפני ב"ד, ואם הלקוהו שלא בפני ב"ד אין זה מלקות כלל ולא מיפטר בהכי, ומנה"כ דהפילו השופט והכהו לפניו, וכמש"כ. ולפי"ז נראה, דכשהחמו העדים ואיגלאי מילתא דלא עשה ולא כלום ולא נחייב מלקות מעולם, אי"כ הא נמלא דאין על המלקות דין מעשה ב"ד כלל, ולא חשיבי ב"ד בזה, והילקה חוק לב"ד, וא"כ הא איגלאי מילתא דמה שלקה אין בזה דין מלקות, ולא חשיב מו עשה, כיון דהו"א כמו חבלות בעלמא, אבל לא שהולקה בדין מלקות ובשם מלקות כלל, ולא דמיא מלקות

אלא דלפי"ז חקשי, דאי"כ גם כאשר זמס לא משכחת כלל בעדות של מלקות, כיון דלא יוכל להתקיים בו כלל דין מלקות, אי"כ הא ליכא בו גם זמס לעשות כלל, כיון דלא זממו לעשות בו מלקות, וא"כ ליפטר עדים זוממין של מלקות לגמרי גם בלא עשה, משום דליכא בה כאשר זמס לעשות. אכן הרי מבוחר במכות דף ב' דעדים שהעידו על אחד שהוא בן גרושה אינן נעשין בן גרושה, משום דדרשינן ועשימס לו ולא לזרעו, וקשה דמיפוק לן דהרי לעולם לא יעשה זה שהעידו עליו בן גרושה כלל, וא"כ לא הו"י זמס לעשות כלל, אלא ודאי דבדין כאשר זמס דייגינן דכל שאם היתה עדותן אחת זהו מקרי זמס לעשות, וא"כ גם במלקות הדין כן דהו"י זמס לעשות, דאש היתה עדותן אחת הרי ה"י חיוב מלקות גמור, אלא דהך דינא אינו רק לפנין לקרותו זמס לעשות, אבל לפנין עשה בפנין שיחא עשה באמת, וכיון דבאמת לאחר שהחמו העדים לא נעשה בהנידון דבר, ע"כ זהו שפסק הרמב"ם דלא מקרי עשה ומייבין העדים משום זמס לעשות, וכמש"כ.

אלא דבטיקר הך דינא דדרשינן כאשר זמס לעשות ולא עשה יש לפיין, אם המיעוט הוא על שנעשה בו העונש

העונש דלא מיפטרי העדים זוממין, או דעיקר הכ דינא הוא דכיון דנעשה בו העונש שוב לא הויין עוד זמס לעשות, וכיון דליכא זמס לעשות על כן מיפטרי העדים, ולפי"ז אמר ריב"ז דאין פלס הפטור של העדים זוממין משום עשה, אלא משום דהעשה גורם שלא יהיו שוב זמס לעשות, א"כ לריך להיות דכחו דבהדין דזמס לעשות דיינינן אילו היתה עדותן אמת, כמו כן גם בעשה איכא הכ גז"כ דדיינינן אילו היתה עדותן אמת, כיון דאין זה דין עשה, ורק ביטול דזמס לעשות, ולענין זמס לעשות הרי דיינינן כמו שהיתה עדותן אמת, וא"כ גם ביטול הזמס לעשות כן דיינינן דכיון דאילו היתה עדותן אמת אין זוממין עוד לעשות על כן שוב ליכא בהו הכ דזמס לעשות ומיפטרי. ונראה דכן היא דעת הראב"ד, דכל עיקר הכ דינא דכאשר זמס ולא כאשר עשה, היינו משום דבעשה נתבטל הזמס לעשות, ועל כן ס"ל לפולס דיינינן כמו שהיתה עדותן אמת, ואפי"ן דלפי האמת לא הוי עשה, אבל מ"מ מקרי ביטול זמס לעשות, כיון דאם היתה עדותן אמת ג"כ ליכא זמס לעשות, ועל כן סובר דבתלקות ג"כ מיפטרי בעשה, משום דליכא עוד זמס לעשות, וכמש"כ. והרמב"ם סובר דהויין תרי דינים, דבחיובה דכאשר זמס אזלינן בחר עדותן כמו שהיתה אמת, ולענין הפטור דעשה בעינן עשה ממש, ועל כן בתלקות דלא נעשה, בו חלקת ממש שפיר מקרי כאשר זמס ולא עשה, ועל כן חייבין העדים זוממין בכל נווני אף בשכבר הולקה זה שהעידו עליו, וכמש"נ.

לומר עבדי מכרתי א"כ פטורים. וכן מבואר בירושלמי פ"ד פ"ב וכו' ואח"כ שכבר באו עדי פביחה אוחס וגמלאו זוממין עדי מהא דאיתא בבב"ק דף דנמלאו זוממין כולם מ החס לענין לך העדאה דכל החיוב נגמר ע"י מלטרפים לחיוב, ומ"ש אלא ודאי כמו שכתבנו טבחתו ומכרתי נמלא ומכירה, ועדי גנבה דפ"י עדותן נמלא דהו וגמלא דעדי גנבה מע חייבין בכל, וזהו להדי אנו לריכין שני דבריכ וכדתנן דאין העדים פיהם, והב' דבעינן ש דף מ"א דעדי גנבה לומר לאסרה על צעו עדות גמורה לחייבה דלא כווננו לחיוב מית זמס לעשות וגו', וכן הב"ד לומר להם הוו ידיכם אנו מקבלים א הרי מיושב היטב מהו דקמרמזי רמוזי מהו לאו כלום הוא, וכבנ איתא דמהניא הרמזי ומעשה הרי ניחא, ד דחשיבא גם עדות הרי אלא הא דפטרי הוו ר"ל דנהי דעדותן מ כווננו לזה, וא"כ אין משני הגמ' לא לרי דמוכח דכווננו גם לל ככא בעדי מכירה

פכ"א הלי"ט העידו שנים שמכרו לזה הישראל והחמו ולא היו שם עדים שנגזבו הרי אלו פטורין שאפילו לא החמו לא היי זה נהרג מפני שיכול לומר עבדי מכרתי, באו עדי גנבה אחר שהחמו עדי מכירה אפילו ראינו אותן רומזין זה את זה אין נהרגין פכ"ל, והוא בסנהדרין דף פ"ו ע"ב א"ר אסי עדי מכירה בנפש שהחמו אין נהרגין מתוך שיכול לומר עבדי מכרתי וכו' ובדלא אהו עדי גנבה א"ה מאי למימרא ל"ל דאפי"ג דאהו לבסוף ואכתי מאי למימרא ל"ל דקא מרמזי רמוזי מהו דתימא רמזא מילתא היא קמ"ל רמזא לאו כלום הוא, אלא דהתום' שם הקשו דמ"ש מרמזא דנבי שור המופד בבב"ק דף כ"ד דמסקינן החס דקמרמזי רמוזי ותירלו דהתם מיירי ברמזא חשובה שכל השלשה ימים באו אלו עם אלו והא מרמזי